

De moderne gymzaal: Programma van Eisen Deel 1

Om een nieuwe gymzaal of sportaccommodatie te realiseren die functioneel optimaal geschikt is voor bewegingsonderwijs, verenigingssport en andere activiteiten, begin je vaak met een haalbaarheidsstudie en/of een Programma van Eisen. Het begrip haalbaarheid komt aan de orde in artikelen over investeringen en exploitatie in 2025. In drie artikelen (21, 22 en 23) nemen we docenten bewegingsonderwijs mee in de structuur en opzet van een Programma van Eisen. | Folkert Buiten en Odin Wenting

Wat is een Programma van Eisen?

Een Programma van Eisen (meestal afgekort als PvE) is precies wat de titel zegt. Het is een volledig programma voor een nieuwe (sport) accommodatie gebaseerd op eisen en richtlijnen. Het gaat daarbij om wetgeving, wettelijke regelingen, voorschriften, richtlijnen en de eisen en wensen van gebruikers en andere belanghebbenden. Geen enkel PvE is hetzelfde, omdat behoeften en gebruik op iedere locatie anders zijn. Een gemiddeld PvE voor een nieuwe accommodatie beslaat ongeveer 70-100 pagina's, exclusief bijlagen.

Doel

Een PvE beschrijft tot in detail waar een bepaalde sportaccommodatie aan moet voldoen om gedurende vele decennia te kunnen worden gebruikt, zoals dat bedoeld is. Een modern PvE beschrijft een toekomstbestendige sportaccommodatie die niet alleen

functioneel voldoet, maar tevens duurzaam, multifunctioneel en financieel haalbaar is.

Status en functie

Het PvE is het belangrijkste inhoudelijke document bij de aanbesteding van een architect en bij de aanbesteding van een aannemer. De status van het PvE is dat het voorschriften zijn. Als architecten, adviseurs en/of aannemers menen te moeten afwijken van het PvE, dienen ze hun voorstellen te onderbouwen. Ze dienen aan te tonen dat de voorgestelde oplossing beter is en mogen de aanpassingen alleen doorvoeren als de opdrachtgever ermee instemt. Als de architect en hun adviseurs ontwerpen op basis van het PvE, ontstaat een complementair product. De combinatie van PvE en ontwerp is de basis voor de aanbesteding van de aannemer. Het PvE is bepalend en gaat boven het ontwerp. In het ideale geval zijn deze twee componenten volledig op elkaar afgestemd. Alle betrokken professionals dienen

in de realisatiefase te worden uitgedaagd om het beter te doen dan het PvE en/of het ontwerp. Uiteindelijk gaat het om het beste resultaat. PvE's en ontwerpen zijn in dat proces cruciale instrumenten om tot het beoogde resultaat te komen.

Onderdelen

Een PvE bestaat uit verschillende onderdelen:

- algemene onderdelen - locatie
- ruimtelijk aspecten - ruimtelijke relaties - afmetingen - specificaties per ruimte - vaste inrichting - inventaris
- technische aspecten

De ruimten zijn in te delen in:

- algemene ruimten - sportruimten of wedstrijdruimten - sportgerelateerde ruimten - horeca

Hoe maak je een Programma van Eisen?

Een PvE wordt opgesteld als er behoefte is aan een nieuwe (sport) accommodatie, of als een bestaande accommodatie gerenoveerd moet worden. Over het algemeen neemt een college van B&W en/ of een gemeenteraad het besluit om een project te ontwikkelen. Onderwijsorganisaties kunnen ook het initiatief nemen. De eerste stappen om te komen tot een PvE bestaan uit het verzamelen van alle beschikbare documenten die betrekking hebben op het proces om tot het genoemde besluit te komen. Vervolgens wordt vastgesteld wie de potentiële gebruikers en de exploitanten/beheerders zijn, want daarmee ga je in gesprek als opsteller van het PvE. De gebruikers en exploitant/beheerder geven aan wat er nu nodig is en wat de verwachting is voor de toekomst. Vooraf gestelde uitgangspunten en randvoorwaarden worden getoetst en vastgesteld.

Algemeen deel

Het eerste deel van het PvE is een algemeen deel met een inleiding en

Gymzaal Enschede (Haafkes)

alle algemene uitgangspunten of eisen van opdrachtgevers. We zullen niet op alle details ingaan. Als daar behoefte aan is, kan de lezer dat bij de KVLO worden aangegeven en kan een workshop worden gegeven.

Wetgeving

Een belangrijk onderdeel in dit hoofdstuk is de wetgeving en regelgeving waaraan moet worden voldaan. Het gaat om ongeveer 35-45 wetten en regelingen, mede afhankelijk van het project. Voorbeelden zijn de Drinkwaterwet en de NEN-normen.

Voorschriften

Sportaccommodaties moeten voldoen aan de voorschriften van de KVLO, NOC*NSF en de sportbonden. Met deze voorschriften heeft per sport, het hoogste niveau waarop een sport moet kunnen worden beoefend, grote invloed op de eisen die worden gesteld aan een accommodatie.

Voor bewegingsonderwijs staan de voorschriften in het handboek accommodaties van de KVLO. Naast voorschriften zijn er richtlijnen en aanbevelingen van KVLO, NOC*NSF en de sportbonden. In het PvE worden deze richtlijnen en aanbevelingen vertaald in eisen of wensen.

Uitgangspunten

In deze paragraaf komen de uitgangspunten voor de architectuur aan de orde. Hierbij wordt verwezen naar het bestemmingsplan, het stedenbouwkundig plan en het beeldkwaliteitsplan dat op de locatie van toepassing is. De locatie en aspecten van ruimtelijke ordening worden in een afzonderlijk hoofdstuk besproken. Bij dit onderdeel horen ook de keuze voor het type bouw, de afwerking en veiligheid. De uitgangspunten voor duurzaamheid en energieneutraliteit worden toegelicht en hebben een relatie met het bestemmingsplan door de

Omgevingswet. Voor meer informatie over de Nieuwe Omgevingswet 2024, zie <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/omgevingswet>

De financiële kaders en uitgangspunten kunnen worden opgenomen in het PvE, maar niet in de versie die gebruikt wordt voor de aanbesteding. Daar moeten alle bedragen uitgehaald worden.

Garanties

Bij dit onderdeel komen de vereiste garanties aan de orde. Het is een flinke lijst met per onderwerp garanties van 5 tot 30 jaar. Het is een belangrijke lijst om de aansprakelijkheid voor verborgen gebreken, gebreken die niet mogen voorkomen en overige onvolkomenheden te regelen.

Gebruikers

Om de basis voor de uitgangspunten te verstevigen, wordt aan (potentiële) gebruikers gevraagd waar de accommodatie voor het optimaal uitvoeren van hun activiteiten aan moet voldoen. Dit begint meestal met een schriftelijke vragenronde, gevolgd door overleggen. Adviseurs, zoals de auteurs van deze artikelen, zijn gespecialiseerd in het stellen van vragen en in het doorvragen om alle eisen en wensen van de gebruikers vast te leggen. Daarbij brengen de adviseurs kennis in over alle sporttechnische en bouwkundige vereisten, om de gebruikers te helpen om keuzes te maken. Aan de gebruikers wordt gevraagd om niet alleen naar de huidige situatie te kijken, maar tevens een redelijk beeld te geven van het verwachte gebruik over 20 en 30 jaar. Adviseurs zoals de auteurs zijn nodig om dit proces te faciliteren. met gebruikers worden alle aspecten van de sportaccommodatie besproken, inclusief de benodigde inrichting en inventaris.

Docenten bewegingsonderwijs

Onze primaire gebruikersdoelgroep is de groep docenten bewegingsonderwijs. Met hen wordt doorgenomen

waar de sportaccommodatie aan moet voldoen om een ruime diversiteit aan bewegingsonderwijs te kunnen geven, zodat wordt voldaan aan het vakwerkplan bewegingsonderwijs met de negentien leerlijnen. Adviseurs die gespecialiseerd zijn in de voorschriften, richtlijnen, aanbevelingen en moderne ontwikkelingen voor sportruimten voor bewegingsonderwijs helpen daarbij.

Exploitanten/beheerders

De exploitatie en het beheer van sportaccommodaties kan gescheiden zijn, maar worden meestal door een organisatie uitgevoerd. Organisaties die hiervoor verantwoordelijk zijn, zijn gemeenten, sportbedrijven, onderwijsinstanties, stichtingen, verenigingen en ondernemingen die zich daarin hebben gespecialiseerd. Met de beoogde exploitant/beheerder wordt gesproken over de eisen en wensen vanuit een oogpunt van exploitatie en beheer en over programma en exploitatie. Alle aspecten van de sportaccommodatie worden ook met deze partij doorgenomen. Op deze wijze scherp je de eisen en richtlijnen van het PvE verder aan.

Andere belanghebbenden

Naast de gebruikers, waaronder de docenten bewegingsonderwijs, de eigenaren, de exploitanten/beheerders zijn er mogelijk andere belanghebbenden, die hun eisen en wensen naar voren moeten kunnen brengen.

Tenslotte

In de volgende twee magazines volgt een nadere uitleg over samenstelling en het opstellen van een PvE. ●

Contact

folkertbuit@gmail.com

info@odinwenting.nl

Folkert Buit is programmamanager multifunctionele accommodaties

Odin Wenting is sporttechnisch en bouwkundig adviseur sportaccommodaties

Foto's

Odin Wenting

Kernwoorden

huisvesting, gymzaal, Programma van Eisen, PvE